

adică «Secuiul») „În anul 7022 (= 1514) ieși Secula Ghiuraghi cu nelegiuții țărani asupra ungarilor și multe orașe prădară și înșiși ei rău pieriră” (p. 153). O altă însemnare se referă la moartea lui Ioan Voda cel Cumplit, domnul Moldovei: la 1575 „merse Siaus-pașa împotriva Carabogdaniei și-l prinse pe Carabogdan și-l spintecă cu cămilele și întoarse armata la Sofia” (p. 154) (De fapt, evenimentul a avut loc în 1574). La fel se găsesc numeroase însemnări despre evenimente istorice din Balcani sau despre cataclisme naturale; de ex.: lupta de la Marița (1371), explozia dintr-o mină și moartea lucrătorilor, cutremurele de la Constantinopol (1509?) și de la Scopie (1555), lupta de la Mohaci (1526), apariția unei comete (1577) etc. În 1575/76 „mare foamete a fost în toată Macedonia și printre Vlahi (= aromâni) și multă lume s-a prăpădit de foame...” (p. 154). O altă serie de însemnări se referă la Raguza (p. 169—171). Printre altele aici se notează: „Căci nu sint toți oamenii egali; sint nobili și sint iobagi, precum și la sirbi, la fel și peste tot în lume» (anul 1395).

Dintre alte materiale merită a fi semnalat comentariul în legătură cu primele versuri create în literatura sîrbă de o femeie și anume prințesa Elena, soția despotului Uglješa, care a descris în versuri moartea fiului ei, pe nume tot Uglješa (după 1368). Versurile s-au păstrat pe un diptic existent la mănăstirea Hilandar. Autorul lămurește unele confuzii care au existat pînă acum în această chestiune. O legendă făurită în legătură cu mormîntul micului Uglješa are asemănări cu legenda zidirii cetății Scodra care la rîndul ei se aseamănă cu legenda Meșterului Manole de la noi. Printre persoanele care joacă un rol de seamă în vremea respectivă este menționat „albanezul Iovan Spata”; dar aceasta este o scăpare, întrucît M. Ruffini a arătat că acesta e de fapt reprezentantul aromânilor, Ghinu Buia Spata, pomenit în izvoare și ca Joannes Spata (Vezi *Studii*, revista de istorie, nr. 5/1962, p. 1127—1154).

Un interes deosebit prezintă, după părerea noastră, studiul despre inscripția de altă dată pe o coloană de piatră de la Kosovo, studiul despre începuturile criticii literare la sirbi în evul mediu și mai ales lămurirea conținutului poeziei referitoare la cultul lui Ahile de Larisa la sirbi.

De asemenea sînt interesante informațiile păstrate în diverse fragmente literare despre minele de la Novo Brdo și viața lucrătorilor (p. 139, 153, 179, 275—275), ca și lămuririle date de autor. O adevărată operă în miniatură constituie însemnările popii Nedelcu despre „Mineri și întimplări fericite și altele nefericite la Novo Brdo între 1532—1543” (p. 268—270).

Referitor la români, se găsesc și alte însemnări, în afara celor semnalate mai sus. Se menționează, de pildă, că Valentin din Ilok, preot la Beočin și adept al husitismului, fuge în Moldova (1437) și acolo traduce Biblia în ungurește împreună cu Toma din Sremska Kamenica (p. 49). Versurile lui Dimitrie Cantacuzino din sec. XV (altul decît domnul Moldovei din 1674—1675) se găsesc și într-un manuscris de la Neamț (p. 257). Solomon, unul dintre fiii lui Djurdj Crnojević a murit în Țara Românească la 1521 (p. 265).

Cartea lui Dj. Sp. Radojičić, datorită nu numai textelor alese ci mai cu seamă studiilor care le însoțesc, constituie o explicare deosebit de valoroasă a sensului dezvoltării literaturii sîrbe vechi. Stăpîn pe materie, bine informat asupra izvoarelor și studiilor de specialitate, autorul ne introduce cu ușurință în istoria textelor și a manuscriselor, lămurește diferiți termeni, semnalează paralelisme și analogii, recurge la date genealogice și face o serie de precizări de fapte istorice sau rectificări de păreri.

S. IANCOVICI

DJORDJE SP. RADOJIČIĆ, *Творци и дела старе српске књижевности*. Biblioteca de studii, critici și eseuri, Titograd, 1963, 423 p.

Cartea *Creatori și opere din literatura veche sîrbă* este o continuare a volumului publicat de același autor cu un an mai înainte sub titlul *Traiectoria dezvoltării literaturii vechi sîrbești*. Metoda de lucru și modul de tratare a problemelor sînt aceleași. De asemeni, unele probleme sînt reluate aici fie în întregime, fie numai sub anumite aspecte („*Slovo ljubve*” a despotului Stefan Lazarević; Dimitrie Cantacuzino, scriitor sîrb de origină bizantină; despre inscripția de la Kosovo; despre preocupările literare de la Novo Brdo etc.).

O serie de contribuții dintre cele 48 publicate în paginile acestui volum tratează însă alte probleme și aspecte din vechea literatură sîrbă. Iată, dintre acestea, cîteva titluri mai